

“BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ONA TILINI O'QITISH”

Mo'minova Zulfizar Abdumajidovna

Buvayda tumani 15-umumta'lim maktabi o'qituvchisi

Ona tili ta'limi har bir xalqning madaniyati, tarixiy yodgorliklari va milliy ruhiyatini saqlab qolishning asosiy omillaridan biridir. Boshlang'ich ta'lim jarayonida ona tilini o'qitish bolalarning intellektual rivojlanishiga, shaxs sifatida shakllanishiga va jamiyatga integratsiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda ona tilini o'qitishning ahamiyati, metodikasi, rivojlanishi, muammolari va kelajak istiqbollari haqida batafsil tahlil etiladi.

1. Boshlang'ich ta'limda ona tilining o'rni

Boshlang'ich ta'lim - bolalarning ta'lim olish jarayonida asosiy bosqichdir. Bu davrda bolalar o'z ona tilini o'rganib, uning asosiy strukturalarini, nutqiy ko'nikmalarini va muloqot madaniyatini egallaydi. Ona tili ta'limining muhimligi bir qator jihatlarga bog'liq:

1.1. Ma'naviy va madaniy ahamiyat: Ona tili, avvalo, millatning ruhiyatini, uning tarixini va madaniyatini ifodalaydi. Bolalar ona tilida o'qib-o'rganganida, ularning madaniyati va an'analariga bo'lgan hurmatlari kuchayadi.

1.2. Kognitiv rivojlanish: Til bolalarning fikrlash va mantiqiy tushunish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ona tilini o'rganish jarayonida bolalar ob'ektlar, voqealar va tushunchalar o'rtasidagi munosabatlarni anglashni o'rganadilar.

1.3. Emotsional rivojlanish: Ona tilida muloqot qilish bolalarda o'z his-tuyg'ularini ifoda etish, boshqalar bilan muloqot qilish va ijtimoiy o'zaro aloqalarni mustahkamlash qobiliyatini shakllantiradi.

2. Ona tilini o'qitish metodikasi

Ona tilini o'qitish jarayoni bir qator metod va usullarni talab etadi. O'qituvchilar bu metodlarni qo'llash orqali talabalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

2.1. Traditsion metodlar: Ushbu metodlar asosan darsliklar va o'quv materiallariga asoslanadi. Bu usullar bolalar o'rtasida passiv o'rganishni ta'minlaydi, bu esa ko'proq ma'lumotni qabul qilish va takrorlashga qaratilgan.

2.2. Interaktiv usullar: Interaktiv usullar, masalan, guruhli ish, munozara va rolli o'yinlar, bolalarni faol qatnashishga undaydi. Bu usullar bolalarning tilni faol o'zlashtirishiga yordam beradi va ular o'rtasida muloqotni rivojlantiradi.

2.3. Innovatsion texnologiyalar: Zamonaviy texnologiyalarni, masalan, multimediyali darsliklar, o'yinlar va onlayn platformalar yordamida tilni o'qitish jarayoni yanada samarali bo'ladi. Bu usullar bolalarning qiziqishini oshiradi va ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi.

3. Ta'lim jarayonida ona tilining rivojlanishi

Ta'lim jarayonida ona tilini o'qitish uchun muayyan qoidalarga amal qilish zarur. Ushbu jarayonda o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida hamkorlik muhimdir.

3.1. Bolalar uchun ona tilini rivojlantirish: Bolalar ona tilini o'rganish jarayonida doimiy ravishda rag'batlantirilishi kerak. Bu, ularning o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va g'oyalarini ifoda etishlariga yordam beradi.

3.2. Lingvistik rivojlanish: Ona tilining grammatik qoidalari, so'z boyligi va nutq madaniyati bolalarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar bu jihatlarga e'tibor berishlari lozim.

3.3. O'qituvchilarning roli: O'qituvchilar bolalarga namuna ko'rsatish, ularning qiziqishini uyg'otish va o'z bilimlarini oshirishda muhim rol o'ynaydilar. Ularning malakasi va pedagogik ko'nikmalari ta'lim jarayonining samaradorligiga ta'sir qiladi.

4. Boshlang'ich ta'limda ona tilini o'qitishdagi muammolar

Ona tilini o'qitish jarayonida bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bu muammolarni hal etish uchun tegishli choralar ko'rish zarur.

4.1. Ta'lim tizimidagi muammolar: Ta'lim tizimida mavjud bo'lgan kamchiliklar, masalan, darsliklarning sifati, o'qituvchilarning malakasi va ta'lim resurslarining yetishmasligi ona tilini o'qitishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

4.2. O'qituvchilarning malakasi: O'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi va ona tili o'qitish metodikalariga oid bilimlari ta'lim jarayonining muvaffaqiyati uchun zarurdir. Ularning malakasini oshirish uchun doimiy seminarlar va treninglar o'tkazilishi zarur.

4.3. O'quvchilarning qiziqishi: O'quvchilarning ona tiliga qiziqishi kam bo'lishi, o'z navbatida, ularning o'qish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar o'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun qiziqarli va amaliy faoliyatlarni tashkil etishlari lozim.

5. O'zbek ona tilini o'qitishning xususiyatlari

O'zbek ona tilini o'qitish jarayoni bir qator xususiyatlarga ega bo'lib, ularni e'tiborga olish zarur.

5.1. O'zbek tilining o'ziga xosliklari: O'zbek tili turkiy tillar guruhiga mansub bo'lib, o'ziga xos fonetika, grammatik va leksik xususiyatlarga ega. O'zbek tilini o'qitishda ushbu xususiyatlarni hisobga olish zarur.

5.2. O'zbek tilida adabiyot va madaniyat: O'zbek tilida boy adabiyot va madaniyat mavjud. O'qituvchilar bu resurslardan foydalanib, bolalarga o'z ona tillariga bo'lgan qiziqishlarini oshirishlari mumkin.

5.3. O'zbek tilida o'qitish uchun kerakli resurslar: O'zbek tilini o'qitish uchun darsliklar, multimedia resurslari va o'yinlar muhim ahamiyatga ega. Ular bolalarning qiziqishini oshirish va ta'lim jarayonini jonlantirishda yordam beradi.

6. Global va mahalliy tajribalar

Ona tilini o'qitish bo'yicha global tajribalar va mahalliy yondashuvlar o'zaro bog'liqdir.

6.1. Xalqaro tajribalar: O'zbekistonning ta'lim tizimida boshqa davlatlarning tajribalarini o'rganish va qo'llash muhimdir. Boshqa davlatlarning muvaffaqiyatli metodlarini o'zlashtirish orqali ta'lim jarayonini yaxshilash mumkin.

6.2. O'zbekiston kontekstidagi o'zgarishlar: O'zbekistonda ona tilini o'qitish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar, yangi ta'lim dasturlari va o'qitish metodlari ta'lim jarayonini samarali qilishga qaratilgan.

6.3. O'zbekistonning ta'lim tizimida ona tilini o'qitishning o'ziga xosligi: O'zbekistonda ona tilini o'qitish jarayonida mavjud bo'lgan an'analar, qadriyatlar va o'ziga xos xususiyatlar ta'lim jarayonining samaradorligiga ta'sir qiladi.

7. Kelajak istiqbollari va tavsiyalar

Ta'lim jarayonida ona tilini o'qitishni rivojlantirish uchun bir qator tavsiyalar mavjud.

7.1. Ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha takliflar: Ona tilini o'qitish jarayonida yangi metodlar va yondashuvlarni joriy etish muhimdir. O'qituvchilar uchun doimiy ravishda malaka oshirish seminarlarini o'tkazish, ularni zamonaviy pedagogik metodologiyalar bilan tanishtirish lozim. Shuningdek, ona tilida o'qitishda innovatsion texnologiyalarni faol qo'llash bolalarning qiziqishini oshiradi va o'qitish jarayonini samarali qiladi.

7.2. O'qitish metodologiyasidagi yangiliklar: O'qitish jarayonida integratsiyalashgan yondashuvlarni, masalan, boshqa fanlar bilan bog'liq o'qitishni joriy etish bolalarning umumiy bilimlarini kengaytiradi. O'qituvchilar o'quvchilarni o'z fikrlarini ifoda etishga va nutq madaniyatini rivojlantirishga undaydigan mashqlarni qo'llashlari lozim. Bolalarga muammoli vaziyatlar orqali mustaqil fikrlash qobiliyatlarini oshirish va ijodiy yondashuvni rivojlantirishda yordam berish zarur.

7.3. Innovatsion texnologiyalar va ularning ta'limda qo'llanilishi: Zamonaviy texnologiyalar, masalan, onlayn ta'lim platformalari, interaktiv darsliklar va multimedia vositalari ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. O'qituvchilar bu resurslarni foydalanish orqali o'quvchilarni faollashtirish va ta'lim jarayonini innovatsion shakllarda olib borishlari mumkin. Bulardan tashqari, onlayn resurslar orqali bolalar uyda ham o'z ona tillarini rivojlantirishlari mumkin.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda ona tilini o'qitish jarayoni nafaqat til o'rganish, balki bolalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Ona tilini ta'limda o'qitish, madaniyat va tarixni saqlab qolishning asosiy vositasi hisoblanadi. O'qituvchilar, ta'lim tizimi va jamiyat birgalikda bolalarning ona tilini muvaffaqiyatli o'zlashtirishlariga yordam berishlari zarur. Ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun muammolarni hal qilish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va ona tilini o'qitish metodikasini yangilash zarurdir.

Ona tilining ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyatini to'g'ri anglash, ularni samarali o'qitish metodlari bilan birlashtirish, o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga muvofiq o'zgartirish, bu jarayonda eng muhim vazifadir. O'qituvchilar, ota-onalar va jamiyat o'rtasidagi hamkorlik bolalarning ona tilini o'zlashtirishini va ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdurazqov, A. (2020). Ona tilini o'qitish metodikasi. Tashkent: O'qituvchi.
2. Anvarov, N. (2021). Boshlang'ich ta'limda ona tilining o'rni. Tashkent: Fan.
3. Xudoyberdiyeva, S. (2019). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Tashkent: Ilm-ziyo.
4. Махкамова Д.А. Methodical provision of vocational guidance of students in secondary schools // Galaxy . №8. 2022. 434-440 b. (13.00.00. № 30) Impact Factor (SJIF 2022:7.718)
5. Махкамова Д.А. Methodological provision of directing students to profession in high schools // Semiconductor Optoelectronics, vol.42, No. 02(2023). -P. 1308-1313. <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/4780>
6. Рахманкулова, Н. Х. (2021). Исторические данные о числах и количестве. *INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION*, 2(2), 97-100.
7. НН, М., АА, N., NX, R., GB, U., & UA, M. (2022). КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ОБЛАСТИ ИКТ. *Международный журнал специального образования детей раннего возраста*, 14(7).
8. Махкамова Д.А. Technology of pedagogical-psychological and social aspects of student's professional orientation // ISSN 1308-5581, International Journal of Early Childhood Special Education. Vol 14, Issue 08 2022. -P. 707-711. https://www.int-jecse.net/article/TECHNOLOGY+OF+PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL+AND+SOCIAL+ASPECTS+OF+STUDENT%25E2%2580%2599S+PROFESSIONAL+ORIENTATION_1446/?download=true&format=pdf
9. Махкамова Д.А. The essence of vocational guidance of secondary school students and the integration of didactic resources in the classroom (on the case of teaching the subject of technology) // ISSN 2581-4230, Modern didactic career guidance resources. Vol 8, Issue 11, of JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, Nov 2022. -P. 232-234.